

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

134:4 • 2014

The place of women in war 1914–2014, Sarajevo, 7–8 juni 2014

I Sarajevo hölls i början av juni konferensen *The place of women in war 1914–2014*. Arrangör var den franska akademiska organisationen *Women in war* och dess nybildade filial i Sarajevo. Officiellt var konferensen också en del av forumet *Peace Event Sarajevo*, som lagom till hundraårsdagen av de berömda skotten blev en samlingspunkt för ett par tusen fredsaktivister. Detta var den första av fem konferenser som *Women in war* planerar att organisera fram till år 2018.

Drygt fyrtio forskare och aktivister från olika delar av världen deltog i programmet. Fler hade anmält sitt intresse, men kunde inte närvara på grund av bristande finansiering och inte minst de översvämningar som i slutet på maj drabbade stora delar av Balkanhalvön. Följderna av dessa översvämningar, satte sin prägel på evenemanget – konferensen handlade inte enbart om vetenskaplig verksamhet. På organisatörernas uppmuntran blev den också ett tillfälle för praktiserad solidaritet i form av deltagarnas frivilliga donationer till de drabbade.

Det är ingalunda ovanligt att kvinnor saknas i historieskrivningen om krig. I ett blogginlägg, publicerat strax efter konferensen, reflekterade doktor Carol Mann från Sciences Po i Paris, över en aktuell utställning på Historiska museet i Sarajevo. Utställningen om stadens 1 425 dagar långa belägring (1992–1996) uppvisar enligt henne en total frånvaro av kvinnor, trots att just kvinnor utgjorde en klar majoritet av den civila befolkningen som kämpade för överlevnad.

Manns observationer knyter an till syftet med det två dagar långa och kvinnodominerade mötet. Å ena sidan fanns det en önskan att uppmärksamma kvinnors olika erfarenheter av och roller i krig. Med anledning av tidigare osynliggörande av kvinnor diskuterades exkluderingen av dessa från fredsprocesser och därmed också den marginalisering som tenderar att ske när vapnen tystnar. Å andra sidan var denna invigningskonferens en välbehövlig mötesplats för forskare (och aktivister) från diverse discipliner som intresserar sig för relationen mellan genus och väpnade konflikter.

Under den första dagen behandlades olika aspekter av kvinnors krigserfarenheter. I de fall där ett offentligt erkännande av dessa ägt rum har kvinnor figurerat som offer, en roll som de tenderar att fastna i. Just därför var de olika roller som kvinnor innehar i krigstider – som offer, politiska aktörer och till och med soldater – en strukturerande princip av både den inledande paneldiskussionen och de efterföljande rundabordsamtalen. Den andra konferensdagen handlade om efterkrigstiden, med särskild betoning på rättvisa och krigsdomstolar under de senaste två decennierna.

De flesta bidragen berörde framför allt krigs- och efterkrigsförhållanden i Bosnien-Hercegovina, men det fanns också belysande bidrag från andra konfliktdrabbade delar av världen, inte minst Rwanda och Afghanistan. Hit hörde även sessionen om Mellanöstern, som avslutade den första konferensdagen och som blev en smärtsam påminnelse om att krig fortfarande pågår och påverkar många människors liv. Tar man i beaktande ett tiotal bidrag som presenterades via en av Women in War inrättad You Tube-kanal, var den geografiska spridningen ännu större med forskare från Europa, Asien, Afrika och Nordamerika. När det gäller tidsperioder var spännvidden inte lika stor. Konferenstiteln som indikerar ett hundraårigt tidspann lovar mer än vad som de facto blev levererat.

Konferensen avslutades med ett rundabordssamtal om krigsrelaterat sexuellt våld som jag personligen hade stora förväntningar på. Här hade ett uttryckligt fokus på värdlandet varit på sin plats, för det var i samband med Bosnienkriget som ämnet äntligen kom på det internationella samfundets agenda och började intressera forskare i högre grad än tidigare. I det nationella sammanhanget har frågan fortsatt att vara en av de mest politiskt känsliga. Den har både engagerat, ignorerats av och haft splittrande effekt på politikerkåren, kvinnorörelsen och till och med offren själva. Sessionen blev en splittrad historia med ett par bidrag med teoretiskt värde men som saknade empirisk grund. Att konferensen ägde rum i Bosnien-Hercegovina hade gärna kunnat visa sig i valet av vilka forskare och aktivister som fick möjlighet att presentera sina arbeten.

Trots den ovan framförda kritiken har syftena gällande synliggörandet av kvinnors olika erfarenheter av och roller i krig, liksom skapandet av en mötesplats för forskare (och aktivister) i ämnet, uppfyllts. Dessutom var konferensen en av få akademiska och internationella konferenser med genusprofil som ägt rum på bosnisk mark, något som är oerhört betydelsefullt för inhemska forskare som i årtal har kämpat för en institutionalisering av genusstudier. Under de kommande fyra konferenserna kommer det att finnas gott om tillfällen att åtgärda de ovan påpekade svagheter.

Nästa år bär det av till Beirut, Libanon.